

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące tajemnicy zawodowej radcy prawnego w zw. z tajemnicą negocjacji

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 10 grudnia 2019 r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej: „*Komisja*”) skierowana została przez radców prawnych (dalej również: „*Wnioskodawcę*”) prośba o wyjaśnienie zagadnienia, które sprowadza się do pytania, czy w przypadku, gdy w piśmie adresowanym bezpośrednio do klienta radcy prawnego, zawierającym propozycje ugodowe, zastrzeżono poufność, radca prawny, który nie brał czynnego udziału w negocjacjach, może przedstawić takie pismo, jako dowód w sprawie cywilnej, toczącej się pomiędzy jego klientem, a autorem tegoż pisma.

2. Zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu.

Jak wynika z treści pisma inicjującego przedstawienie poniższego stanowiska Komisji, przedsiębiorca (klient), na rzecz którego radca prawny świadczy pomoc prawną, pozostaje w sporze ze swoim kontrahentem (również posiadającym status przedsiębiorcy), powstałym na tle łączącej strony umowy. W piśmie adresowanym bezpośrednio do klienta radcy prawnego, kontrahent (przeciwnik procesowy) zawarł propozycje ugodowe, zastrzegając jednocześnie poufność informacji zawartych w tym piśmie. Informacje te mają istotne znaczenie dla wyniku procesu, w którym radca prawny reprezentuje swojego klienta.

W związku z powyższym, Wnioskodawca powziął następujące wątpliwości:

- 1) Czy radca prawny, reprezentujący swojego klienta – osobę prawną, jest uprawniony bez negatywnych konsekwencji prawnych lub dyscyplinarnych do przedstawienia w/w pisma lub wyciągu z tego pisma, jako dowodu przed sądem, w sprawie aktualnie toczącej się między stronami?
- 2) Jaki wpływ na ewentualne pociągnięcie radcy prawnego do odpowiedzialności może mieć jednostronne zastrzeżenie poufności, a mimo to, podjęcie przez radcę prawnego decyzji o załączeniu takiego pisma jako dowodu w sprawie, w której stroną jest jego klient (w interesie, którego działa)?
- 3) Czy istnieją specjalne środki ochrony tego typu informacji w toku postępowania sądowego, poza złożeniem wniosku o odbycie posiedzenia przy drzwiach zamkniętych?

- 4) Czy wobec braku czynnego udziału radcy prawnego w negocjacjach między stronami, o których mowa w art. 21 Kodeksie Etyki Radcy Prawnego (dalej: „KERP”) oraz w związku z wyłączeniem traktowania pisma jako oferty (zawierającej cenę), radca prawny zobligowany jest zachować w tajemnicy również wobec sądu treść i informacje zawarte w w/w piśmie, czy też z powodu jego biernego udziału, może przedłożyć to pismo wskazując, że podstawą odstąpienia jego klienta od umowy była istotna okoliczność, która pojawiła się później, a która została ujawniona w piśmie doręczonym klientowi tego radcy prawnego?
- 5) Czy wyłączenie przez sporządzającego pismo traktowania informacji w nim zawartych jako oferty w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego, wpływa na to, że wskazana w nim kwota (cena) nie jest już informacją posiadająca wartość gospodarczą, o której mowa w art. 11 ust. 2 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, a tym samym czy przedkładając w procesie takie pismo, jako dowód w sprawie, klient reprezentowany przez radcę prawnego może dopuścić się naruszenia owej tajemnicy?
- 6) Czy powzięcie wiadomości o istotnym znaczeniu dla osoby prawnej (klienta), wskutek informacji, zamieszczonych w piśmie sporządzonym przez kontrahenta klienta, może być traktowane jako ochrona uzasadnionego interesu chronionego prawem, o którym mowa w art. 11 ust. 8 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji?

3. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny Dz.U.2019.1145 t.j. z dnia 2019.06.19 - art. 72¹,
- 2) Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U.2020.75 t.j. z dnia 2020.01.16) – art. 2, art. 3 ust. 3,
- 3) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r. - art. 15 ust. 1 – 3, art. 16, art. 21.

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano informacje przedstawione przez Wnioskodawcę w piśmie z dnia 2 grudnia 2019 r. oraz zawarte w tym piśmie pytania, przedstawione w pkt 2 powyżej.

4. Analiza zagadnienia.

Nie ulega wątpliwości, iż zawód radcy prawnego należy do zawodów zaufania publicznego, z czym nierozdzielnie związany jest obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej. Obowiązek ten wynika zarówno z przepisów ustawowych, norm etycznych jak również z samej roty ślubowania radcowskiego.

Na wstępie przypomnieć zatem należy, iż zgodnie z treścią art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U.2020.75 t.j. z dnia 2020.01.16) - radca prawny jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku

z udzieleniem pomocy prawnej. Uszczegółowienie obowiązku dochowania tajemnicy zawodowej radcy prawnego zawarte zostało natomiast w art. 15 ust. 1 - 3 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego. Regulacja ta stanowi, że radca prawny jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie informacje dotyczące klienta i jego spraw, ujawnione radcy prawnemu przez klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia (tajemnica zawodowa). Tajemnica zawodowa obejmuje również wszelkie tworzone przez radcę prawnego dokumenty oraz korespondencję radcy prawnego z klientem i osobami uczestniczącymi w prowadzeniu sprawy – powstałe dla celów związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. Zgodnie z art. 16 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego „*Dochowanie tajemnicy zawodowej obejmuje nie tylko zakaz ujawniania informacji i dokumentów, o których mowa w art. 15, ale również zakaz skorzystania z nich w interesie własnym lub innej osoby, chyba że przepisy prawa lub Kodeksu stanowią inaczej*”.

Jakkolwiek, opierając się wyłącznie na literalnym brzmieniu powołanych regulacji można dojść do wniosku, że radca prawny nie może ujawnić informacji stanowiących tajemnicę zawodową także przed sądem, innymi organami oraz/lub podmiotami, przed którymi reprezentuje klienta, jak trafnie zauważa sam Wnioskodawca, takie rozumienie cytowanych przepisów uznać należy za nieuprawnione i błędne.

Istotą wykonywania zawodu radcy prawnego, zgodnie z normą wynikającą z art. 2 ustawy o radcach prawnych jest bowiem świadczenie pomocy prawnej klientom, czyli działanie w ich interesie. W ramach działania w interesie klienta, radca prawny jest zatem nie tylko uprawniony ale też zobligowany do przedstawienia przed sądem, organem administracji czy też kontrahentem klienta informacji otrzymanych od klienta, w zakresie z nim uzgodnionym (choćby w sposób dorozumiany) jeśli jest to uzasadnione potrzebą rzeczowej ochrony jego praw. Takie wykorzystanie informacji pozyskanych od klienta, a zatem ich wykorzystanie w interesie klienta, dla jego dobra odbywa się w zgodzie z celem wykonywania zawodu radcy prawnego oraz z poszanowaniem obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej.

Od tajemnicy zawodowej radcy prawnego odróżnić należy jednocześnie inne prawnie chronione informacje, do których zachowania radca prawny jest zobligowany w oparciu o powszechnie obowiązujące przepisy prawa, w tym np. tajemnicę negocjacji, określaną również jako tajemnica pertraktacji ugodowych (vide: art. 21 KERP). Przepis ten stanowi, że radca prawny obowiązany jest zachować w tajemnicy, także wobec sądów i innych organów orzekających w sprawie, przebieg i treść pertraktacji ugodowych, w których brał czynny udział.

W przeciwieństwie do tajemnicy zawodowej, która stanowi podstawę zaufania klienta wobec radcy prawnego oraz której celem jest ochrona interesu prawnego klienta i prestiżu wykonywania zawodu radcy prawnego (jako zawodu zaufania publicznego), obowiązująca radcę prawnego tajemnica pertraktacji ugodowych służy ochronie innego dobra - swobody wyrażania stanowisk podczas negocjacji.

Warunkiem prowadzenia pertraktacji ugodowych jest bowiem, co do zasady, ich ścisła poufność. Chodzi tu o wyłączenie sytuacji, w których przebieg negocjacji, zajęta w nich pozycja, czy też gotowość zaakceptowania określonych postanowień mogłyby zostać wykorzystane podczas postępowania sądowego przez drugą stronę, np. jako argument za przyznaniem faktów, czy uznaniem długu. Pertraktacje ugodowe muszą zatem toczyć się z poszanowaniem zasad zaufania między stronami oraz ich wzajemnej lokalności (uczciwości). Szczególnego znaczenia nabiera więc zachowanie poufności i nieujawnianie informacji o przebiegu pertraktacji organowi prowadzącemu postępowanie¹.

Należy jednocześnie przyjąć, że wobec treści art. 72¹ § 1 k.c. regulacja wyrażona w art. 21 KERP stanowi swego rodzaju *superfluum*. Obowiązek poszanowania przez radcę prawnego tajemnicy negocjacji ma bowiem swoje źródło nie w cytowanym powyżej przepisie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego ale właśnie w art. 72¹ § 1 k.c. Przepis ten stanowi, że jeżeli w toku negocjacji strona udostępniła informacje z zastrzeżeniem poufności, druga strona jest obowiązana do nieujawniania i nieprzekazywania ich innym osobom oraz do niewykorzystywania tych informacji dla własnych celów, chyba że strony uzgodniły inaczej.

Jakkolwiek w przepisie tym mowa jest o „stronie negocjacji”, nie można uznać, że obowiązek zachowania tajemnicy negocjacji nie obejmuje radcy prawnego, nie biorącego wprawdzie bezpośredniego udziału w negocjacjach ale reprezentującego jedną ze stron negocjacji w postępowaniu sądowym. Naruszenie tajemnicy negocjacji występuje bowiem nie tylko w przypadku, w którym udostępnienia poufnych informacji, nabytych w toku negocjacji dokonuje bezpośrednio strona, ale również wtedy gdy czyni to występujący w jej imieniu pełnomocnik.

Wobec treści art. 72¹ § 1 k.c., oraz wobec ciężącego na radcy prawnym obowiązku wykonywania czynności zawodowych rzetelnie, uczciwie, zgodnie z prawem, zasadami etyki zawodowej oraz dobrymi obyczajami, radca prawny nie jest zatem uprawniony do tego, aby nawet po uprzednim uzgodnieniu tego ze swoim klientem ujawnić w toku postępowania sądowego poufne informacje, uzyskane przez swojego klienta w toku negocjacji, prowadzonych bez jego udziału. Takie zachowanie radcy prawnego nie tylko godziłoby bowiem w normę prawną wyrażoną w art. 72¹ § 1 k.c. ale w sposób oczywisty naruszałoby zasadę uczciwości, poszanowania dobrych obyczajów, rzetelności i uczciwości.

Trudno jednocześnie przyjąć aby radca prawny mógł w takiej sytuacji zasłaniać się brzmieniem art. 21 KERP twierdząc, że nie naruszył zasad etyki, bo nie brał czynnego udziału w pertraktacjach ugodowych. Po pierwsze - przepis ten nie reguluje kompleksowo obowiązku zachowania tajemnicy negocjacji, nie można w szczególności uznać, że przedmiotowa regulacja zawęża zakres obowiązków radcy prawnego, wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Po drugie – należy pamiętać o tym, że w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego zawarte zostały jedynie przykładowe opisy zachowań, mogące stanowić podstawę pociągnięcia radcy prawnego do odpowiedzialności dyscyplinarnej (w przypadku Kodeksu Etyki Radcy Prawnego nie obowiązuje zasada „co nie jest zakazane jest

¹ P. Skuczyński „Etyka adwokatów i radców prawnych”, W-wa 2016, str. 252- 253;

dozwolone”). To, że zgodnie z Kodeksem radca prawny obowiązany jest zachować w tajemnicy przebieg i treść pertraktacji ugodowych w których brał czynny udział, nie oznacza zatem, że nie ma takiego obowiązku jeśli przebieg i treść pertraktacji ugodowych zreferował mu klient.

W ocenie Komisji, z powyższych względów krytycznie odnieść należy się do prezentowanego w doktrynie stanowiska, iż: *„Użycie w treści art. 21 KERP zwrotu: "pertraktacje, w których radca prawny brał czynny udział" oznacza, że nie dotyczy to sytuacji, w których dochodzi do ujawnienia w procesie przebiegu negocjacji, które klient prowadził samodzielnie, a następnie zrelacjonował ich przebieg radcy prawnemu celem wykorzystania w procesie²”*.

Analizując przedmiotowe zagadnienie nie można zapominać również o tym, że stroną zastępowaną przez pełnomocnika procesowego obciążają skutki wszystkich jego zachowań. Radca prawny ujawniając w toku postępowania sądowego informacje, uzyskane przez swojego klienta w toku pertraktacji ugodowych, działa zatem wbrew jego interesom. Takie zachowanie radcy prawnego naraża bowiem klienta na odpowiedzialność odszkodowawczą wynikającą z art. 72¹ § 2 k.c., tj. na konieczność naprawienia szkody wynikłej z ujawnienia tajemnicy.

Komisja pragnie jednocześnie zaznaczyć, iż do zakresu jej obowiązków nie należy udzielanie radcom prawnym porad, wskazówek, czy też przedstawianie opinii w przedmiocie stosowania obowiązujących przepisów prawa materialnego i procesowego. Niniejsze stanowisko zostało tym samym wyrażone w oderwaniu od oceny, czy informacje w których posiadanie wszedł Wnioskodawca faktycznie zostały pozyskane w toku negocjacji, czy doszło do skutecznego jednostronnego zastrzeżenia ich poufności, jakie znaczenie ma to, że przedmiotowe informacje nie stanowią oferty w rozumieniu Kodeksu cywilnego (i jakie może mieć to znaczenie dla prowadzonej przez Wnioskodawcę sprawy), czy ujawnienie tych informacji może stanowić czyn nieuczciwej konkurencji oraz jakie istnieją środki ochrony tego rodzaju informacji na gruncie przepisów prawa procesowego. Wnioskodawca powinien samodzielnie dokonać analizy w/w zagadnień w oparciu o posiadaną wiedzę oraz doświadczenie zawodowe. Komisja nie będąc władna do tego aby wyręczać Wnioskodawcy z tego obowiązku ograniczyła swoje stanowisko do istoty przedstawionego przez Wnioskodawcę problemu, dokonując jego oceny wyłącznie przez pryzmat obowiązujących radcę prawnego zasad etyki.

5. Podsumowanie

Wobec ciężącego na radcy prawnym obowiązku wykonywania czynności zawodowych rzetelnie, uczciwie, zgodnie z prawem, zasadami etyki zawodowej oraz dobrymi obyczajami, zachowanie polegające na ujawnieniu przez radcę prawnego jako pełnomocnika procesowego

² Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, red. dr Tomasz Scheffler (2017), komentarz do art. 21, Legalis;

poufnych informacji, pozyskanych przez klienta w toku pertraktacji umów, może stanowić podstawę pociągnięcia radcy prawnego do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Przygotował: r. pr. Tomasz Korpusiński

*Przewodniczący Komisji
r. pr. Ryszard Wilmanowicz*